

УДК 821.111-3.09

ВПЛИВ МАСОНСТВА НА ФОРМУВАННЯ ХРОНОТОПУ ОПОВІДАННЯ

Р. КІПЛІНГА «THE MAN WHO WOULD BE KING»

Сімаковська А. С.

*Каменец-Подольский национальный университет имени Ивана Огиенко, г. Каменец-Подольский,
Украина, e-mail: simakovska@mail.ru*

У статті досліджується вплив масонства на творчість англійського письменника Ред'ярда Кіплінга; проводиться аналіз основних масонських символів у просторово-часових характеристиках оповідання «Чоловік, який хотів бути королем».

Ключові слова: Р. Кіплінг, масонство, символ, художній простір і час.

Подорож у символіку масонських знаків – це подорож довжиною в життя. Ви-вчаючи книгу за книгою, все більше поринаєш у таку глибину, в якій немає дна. Завдяки символам масонське вчення збагачується великою кількістю різноманітних історичних та містичних традицій, стає ще більш складним, повним та багатограним. «Кожен масон сам має право обирати, наскільки глибоко він увійде у символізм вчення, але його основи, в тому числі й символічні, закладаються під час ритуалів посвячення у три ступені масонства. В них є все, що необхідно знати кожному масону, а разом з тим ці уроки складають єдине величне ціле» [1, 33]. При цьому кожен із цих уроків зберігається у первісному вигляді в часі та просторі й однаково викладається кандидату незалежно від того, в якій частині земної кулі відбувається ця подія.

Ред'ярд Кіплінг належав до масонської плеяди і, можливо, саме тому, що мало хто знав про масонство як таке, не існує перекладів багатьох його оповідань. Перекладачі не зовсім розуміли, про що пише автор славнозвісної «Книги Джунглів» та що він має на увазі. Лише зараз, у наш час, коли завіса над масонством підіймається, коли ми можемо ближче познайомитись із цією таємною організацією, з'являються переклади творів Кіплінга, написаних під впливом масонства. У вітчизняному та зарубіжному літературознавстві відсутні праці, в яких здійснювався б аналіз масонської символіки у творчості Кіплінга та просторово-часових характеристик малої прози письменника.

Основне завдання статті – дослідити вплив масонства на творчу спадщину Р. Кіплінга, зокрема на формування художнього простору і часу малої прози.

Першим художнім твором, у якому автор використовує свої масонські знання, є оповідання «The Man Who Would Be King» («Чоловік, який хотів бути королем»). Це оповідання є одним із найсмільвіших у художній літературі та читається так само легко і сприймається з такою ж довірою, як і «Робінзон Крузо» Данієля Дефо. Також вважається, що це один із найкращих прозових творів Кіплінга малого жанру, на жаль, не перекладений досі ані українською, ані російською мовами.

В основу оповідання покладено реальну історію про американського шукача пригод Джосі Харлана, який подорожував Афганістаном та Пенджабом, де був за-

лучений до політичних та військових дій. Згодом він отримав довічний титул принца Гхору для себе та своїх нащадків.

Оповідання Кіплінга «The Man Who Would Be King» вперше було надруковане у збірці «Рикша-привид та інші історії» у 1888 році. Автор, репортер однієї газети, під час подорожі поїздом випадково зустрічається з двома масонами в безпомічному стані – братом Пічі Карнеганом та братом Даніелем Дреботом. Спершу знайомство відбувається із Карнеганом, який вітається з автором та просить передати повідомлення Дреботу:

«I ask you, as a stranger going to the West», he said with emphasis.

«Where have you come from?» said I.

«From the East», said he, «and I am hoping that you will give him the message on the Square for the sake of my Mother as well as your own» [3] (Я прошу Вас як незнайомця, що прямує на захід, – сказав він наголошуючи.

Звідки Ви прийшли? – запитав я. – Зі сходу, – відповів він, – і я сподіваюся, що Ви передасте йому повідомлення на площі заради моєї мами, як і заради Вашої (тут і далі переклад наш. – А.С.)).

У цьому короткому діалозі вже відчутні масонські алюзії. Схід у таємній організації асоціюється із джерелом світла, знання та мудрості. І тому не дивно, що масон Карнеган йде саме зі сходу і передає своє повідомлення на захід. Таким чином відбувається взаємодія двох просторів твору – простору знання і незнання. Схід шле свій промінь ясності Заходу. Саме із західного боку заходять у масонський храм, а східний бік символізує тінь конкретного, організацію та роботу. Більше того, східний бік символізує людську духовність, її найвищу і найбільш розвинену форму пізнання, яка у більшості людей поки що дуже мало, а то і взагалі нерозвинена, перебуваючи у латентному стані та активізуючись лише у стресові моменти чи у періоди глибокого співчуття. «Масонство в своем храме восстанавливает, пожалуй, не столько „наследие“ строителей Соломона или (что исторически более обосновано) средневековых вольных каменщиков, но наследие гораздо более древнее и универсальное, наследие человека, пребывающего в поиске правды, “homo religiosus” в самом подлинном смысле этого понятия» [2, 30].

Також цікавим з точки зору масонства було і саме повідомлення, яке оповідач переказує Дреботу: «I am to tell you that he's gone South for the week. He's gone South for the week!» [3] (Я маю сказати Вам, що він прямує до півдня на тиждень. Він прямує до півдня на тиждень!). Південь у масонів – це місце зустрічі духовної інтуїції та раціонального розуміння, точка між абстрактною інтелектуальністю та інтелектуальною силою, що покликана розвиватися до найвищого стану, подібно сонцю, що світить найяскравіше на півдні.

Зустріч оповідача із Карнеганом, а потім із Дреботом відбувається під час подорожі потягом в обох випадках. Таким чином, можна виділити в оповіданні хронотоп вокзалу, який символізує місце зустрічей та прощань. Саме тут оповідач зустрічається із шукачами пригод, масонами, що прагнуть бути володарями світу. Завдяки йому їм і вдається стати королями маловідомої країни Кафірістан. І сприяє цьому не лише настирливість чоловіків, а й талісман, який вони отримали від оповідача під

час зустрічі з ним. Це був масонський символ, який згодом допоміг їм увійти в довіру жителів Кафірістану і надіти корону.

Але в оповіданні є не лише масонські алузії, а й навіть безпосередні діалоги про масонство. Одного разу до оповідача опівночі приходить Древо́т, більше мертвий, ніж живий, і розповідає історію їх правління в Кафірістані, а саме про знайомство із вождем:

«A Fellow-craft he is!» I says to Dan. «Does he know the word?»

«He does», says Dan, «and all the priests know. It's a miracle! The chiefs and the priests can work a Fellow-craft Lodge in a way that's very like ours, and they've cut the marks on the rocks, but they don't know the Third Degree, and they've come to find out. It's God's truth. I've known these long years that the Afghans knew up to the Fellow-craft Degree, but this is a miracle. A god and a Grand Master of the Craft am I, and a Lodge in the Third Degree I will open, and we'll raise the head priests and the chiefs of the villages» [3] (Він є Підмайстром! – сказав я Дену. – Чи знає він слово?

Так, – сказав Ден, – і всі жреці знають. Це чудо! Вожді і жреці можуть будувати Ложу Підмайстра так, як і у нас, вони вирізають знаки на каміннях, але вони не знають третього ступеня і прийдуть, щоб його віднайти. Божа правда. Я знав багато років, що афганці досягли рівня Підмайстра, але це чудо. Богом і Великим Майстром вождів є я, і Ложу третього ступеня я відкрию, і ми піднесемо головних священників та вождів поселень).

Масонські символи постійно присутні в оповіданні, але Кіплінг їх не пояснює, лише просто називає. Про їх значення можуть знати лише масони або ті, хто знайомий з цією організацією. «The minute Dravot puts on the Master's apron that the girls had made for him, the priest fetches a whoop and a howl, and tries to overturn the stone that Dravot was sitting on» [3] (За хвилину Древо́т одягає фартух Майстра, який для нього зробили дівчата, священник кричить та реве і намагається перевернути камінь, на якому сидить Древо́т). Так Кіплінг описує ритуал посвячення у ступінь Великого Майстра. «Фартук символизує Труд – первейший долг и обязанность, высочайшее утешение человека» [2, 62]. Фартух є одним із основних символів масонства, що означає мудрість, відродження, майстерність, жертвність, очищення, енергію та ріст. На ньому зображені інші масонські символи: «He shows all the other priests the Master's Mark, same as was on Dravot's apron, cut into the stone» [3] (Він показує усім іншим священникам масонський знак, вирізьблений на камені, такий самий, як і у Древо́та на фартусі).

У цьому епізоді автор використовує прийом ретроспекції. Жителі Кафірістану пригадують Олександра Македонського, який залишив масонський знак на камені у їхньому поселенні. Плем'я прославляє його як бога і тому так само прихильно зустрічає Древо́та, що також має цей знак, який жителі Кафірістану сприймають як повідомлення від Олександра Македонського через століття: «We thought you were men till you showed the sign of the Master» [3] (Ми думали, що ти людина, аж поки ти не показав нам знак Майстра). Так кажуть Древо́ту жителі племені і починають поклонятися йому як богу. Тобто масонство було для цих людей найвищим ступенем розвитку, чимось духовним та недосяжним, божественним, на яке не має впливу ні час, ні простір.

Як бачимо, масонство – це не просто одна із багатьох цікавих подій у житті Кіплінга, а окремий пласт його літературної спадщини. Існують оповідання, в яких вплив масонства на автора прослідкувати дуже важко, лише знайомство з цією таємною організацією дає змогу зрозуміти ці алюзії. У той же час у письменника є новели, де він відкрито говорить про масонську ложу, називає її, коротко описує. Але наскільки б детально Кіплінг не змальовував масонство, все ж таки залишається якась таємниця, і здається, ніби щось залишається недосказаним.

Література

1. Дедопулос Т. Масоны. Взгляд изнутри тайного братства / Тим Дедопулос. – М. : Контент, 2007. – 128 с.
2. Морамарко М. Масонство в прошлом и настоящем / Пер. с итал. / Микеле Морамарко. – М. : Наука, 1989. – 304 с.
3. Kipling R. Stories and prose / Rudyard Kipling // http://www.kipling.org.uk/bookmart_collects.htm

Симаковская А. С. Рецепция масонства в пространственно-временной модели рассказа „Человек, который хотел быть королём” Р. Киплинг / А. С. Симаковская // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2012. – Т. 25 (64), № 3, ч. 1. – С. 386-389.

В статье исследуется влияние масонства на творчество английского писателя Редьярда Киплинга; анализируются основные масонские символы в пространственно-временных характеристиках рассказа „Человек, который хотел быть королём”.

Ключевые слова: Р. Киплинг, масонство, символ, художественное пространство и время.

Simakovska A. S. Reception of the freemasonry in spatio-temporal model of the story “The man who would be king” by R. Kipling / A. S. Simakovska // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Philology. Social communications. – 2012. – Vol. 25 (64), No 3, part 1. – P. 386-389.

The article deals with the masonic influence on the creative work of the English writer Rudyard Kipling; there is made the analysis of the main masonic symbols in spatio-temporal characteristics of the story “The Man Who Would Be King”.

Key words: R. Kipling, freemasonry, symbol, artistic space and time.

Поступила в редакцию 03.09.2012 г.